

DATOS IDENTIFICATIVOS

Paleografía

Materia	Paleografía			
Código	O02G251V01305			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia Paleografía permite ao alumnado coñecer as características gráficas dos ciclos da escritura latina, así como os sistemas abreviativos e de datación documental utilizados. Capacítao ademais para ler e editar fontes documentais manuscritas que utilizan o alfabeto latino.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber • saber facer
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	• saber • saber facer
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.	• Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT14	Motivación pola calidade	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	CG3 CE17 CT1 CT2 CT5 CT7

Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto

CB5
CG6
CE17
CE23
CT2
CT5
CT9
CT14

Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas

CB4
CG6
CE17
CE18
CT2
CT6
CT11
CT14

Contidos

Tema

1.- Os grandes ciclos da escritura latina.	1.1.- Definición e evolución do concepto de paleografía. 1.2.- Os grandes ciclos da escritura latina e o vocabulario básico da paleografía. 1.3.- O ciclo escriturario romano. 1.4.- As escrituras dos reinos xermánicos. A escritura visigótico-mozárabe. 1.5.- A escritura carolina. 1.6.- A escritura gótica. 1.7.- A escritura cortesana e procesal. 1.8.- A escritura humanística e a imprenta.
2.- Materiais, braquigrafía e datación documental.	2.1.- Materiais e instrumentos escriptorios. 2.2.- Abreviaturas, sistemas abreviativos e signos de puntuación e corrección. 2.3.- Datación documental.
3.- Elaboración de coleccións documentais.	3.1.- Normas de edición documental. 3.2.- Elaboración de índices.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	15	30
Seminario	23	30	53
Eventos docentes y/o divulgativos	2	0	2
Titoría en grupo	2	0	2
Probas de resposta curta	1	15	16
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	15	17
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	25	30

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposicións nas que se familiarizará ao alumnado coas principais características gráficas, sistemas abreviativos, normas de edición e sistemas de datación documental da escritura latina.
Seminario	Actividades en grupo nas que se realizarán prácticas de lectura, transcripción, datación, edición e elaboración de índices sobre documentación manuscrita pertencente aos distintos ciclos da escritura latina.
Eventos docentes y/o divulgativos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Titoría en grupo	Nas titorías en grupo resolveranse dúbidas sobre os contidos da materia e a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios.

Atención personalizada

Metodoloxías   Descrición

Seminario A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais xerados polas actividades de lectura, transcripción, datación, edición e elaboración de índices. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Titoría en grupo A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	O alumnado deberá datar, rexestar e transcribir un documento manuscrito.	50	CB5
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto		CG6 CE17 CE23 CT2 CT5 CT9 CT14
Probas de resposta curta	O alumnado deberá resolver e explicar exercicios sobre datación documental e desenvolvemento de abreviaturas realizados sobre fontes manuscritas.	40	CG3 CE17 CT1
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e interpretacións historiográficas.		CT2 CT5 CT7
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación de tarefas de búsqueda, normas de edición e elaboración de índices sobre fontes manuscritas.	10	CB4 CG6 CE17
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación oral e escrita de traballos monográficos individuais ou colectivos baseados en fontes e bibliografía específicas.		CE18 CT2 CT6 CT11 CT14

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba práctica de execución de tarefas reais na que o alumnado deberá datar, rexestar e transcribir un documento manuscrito (50% da nota final) e unha proba de resposta curta na que deberá resolver e explicar exercicios sobre datación documental, desenvolvemento de abreviaturas e normas de edición realizados sobre fontes manuscritas (50% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ROMERO TALLAFIGO, M. et al., Arte de leer escrituras antiguas. Paleografía de lectura, Universidad de Huelva, 1995, Huelva

MILLARES CARLO, A., Tratado de Paleografía Española, Espasa Calpe, 1983, Madrid

Paleografía y Diplomática de la UNED, UNED, 1991,

RIESCO TERRERO, A. (ed.), Introducción a la Paleografía y la Diplomática general, Síntesis, 1999, Madrid

CASADO QUINTANILLA, B., Láminas de la Cátedra de Paleografía y Diplomática, UNED, 1997, Madrid

BOULLÓN AGRELO, I.; MONTEAGUDO, H., De verbo a verbo. Documentos en galego anteriores a 1260. Anexo da revista Verba, Universidade de Santiago de Compostela, 2009, Santiago de Compostela

CAPELLI, A., Cronologia, cronografia e calendario perpetuo: dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni, Ulrico Hoepli, 1988, Milán

RIESCO TERRERO, A., Diccionario de abrevituras hispanas de los siglos XIII al XVIII, 1983, Salamanca

PETRUCI, A., La ciencia de la escritura. Primera lección de Paleografía, Fondo de Cultura Económica, 2003, Buenos Aires

Bibliografía Complementaria

MILLARES CARLO, A. e MANTECÓN, J.I., Álbum de paleografía hispanoamericana de los siglos XVI y XVII, El Albir, 1975, Barcelona

AGUSTÍ, J.; VOLTES, P., Manual de cronología española y universal, CSIC, 1952, Madrid

Gallaecia Monumenta Historica, Consello Cultura Galega, <http://gmh.consellodacultura.org/>

CHARTA, Corpus Charta. Red Internacional, <http://www.corpuscharta.es/>

RIESCO TERRERO, A. et al., Vocabulario científico-técnico de Paleografía, Diplomática y ciencias afines, Barrero&Azedo, 2003, Madrid

DE HAMEL, Ch., Copistas e iluminadores, Akal, 1999, Madrid

CARMONA DE LOS SANTOS, M^a, Manual de Sigilografía, Subdirección General de los Archivos Estatales, 1996, Madrid

RUIZ GARCÍA, E., Manual de Codicología, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1988, Madrid

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Diplomática e arquivística/O02G251V01902

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.